

Hooggestemde taal! Zij overdekte misschien elementen van innerlijke onzekerheid, want Douwes Dekker is, constateert van 't Veer, in Lebak niet zonder zelfoverschatting opgetreden¹ en er ook 'beïnvloed door zulke menselijke zwakheden als twijfel, ijdelheid, angst en eerzucht.'² Met diezelfde zwakheden hebben wellicht enkele brieven aan zijn vrouw samengehangen die uit eind 1859 dateren: hij had toen een aanbod van de minister van koloniën ontvangen dat hij in de West een nieuwe positie als bestuursambtenaar zou krijgen als het boek dat hij schreef en waarvan het verontrustend gerucht tot de minister was doorgedrongen, niet zou worden gepubliceerd, en hij overwoog vervolgens, blijkens die brieven, eerst als voorwaarde te stellen dat hij resident van Pasoeroean zou worden (hij zou dan recht hebben op cultuurprocenten tot een totaal van ruim f 25 000 per jaar) alsmede een ruim voorschot en een hoge onderscheiding zou ontvangen, en ging tenslotte van een nõg hogere eis reppen: een benoeming tot lid van de Raad van Nederlands-Indië. Het is mogelijk dat Douwes Dekker, die steeds door geldnood werd geplaagd, met die brieven zijn vrouw wilde geruststellen – twijfelachtig is of hij ooit serieus heeft geloofd dat zijn voorwaarden zouden worden aanvaard. Hoe dat zij, hij wendde zich niet tot de minister en zijn boek dat dwars tegen de Nederlandse zelfgenoegzaamheid inging: *Max Havelaar of de koffieveilingen van de Nederlandse Handelmaatschappij*, kwam in mei 1860 uit.

★

Het was, voorzover het op Indië betrekking had (Havelaars relaas was gevat in het raam van het relaas van dat prototype van de benepen burgerman, 'Batavus Droogstoppel', makelaar in koffie te Amsterdam), een bewogen aanklacht tegen het, in de als traag en gemakzuchtig afgeschilderde resident van Bantam, 'Slijmering', gepersonifieerd koloniaal regime dat zichzelf handhaafde via het drukkend gezag van de inheemse bestuurders – hoe drukkend dat was, werd het treffendst weergegeven in het in hoofdstuk 17 opgenomen verhaal van Saïdjah en Adinda: beide personen gaan te gronde door de knevelarijen van de inheemse *wedono*, de schoonzoon van de regent van Lebak, die zich buffel na buffel toeëigent, en wanneer Saïdjah, die in Batavia als huisbediende is gaan werken, na drie jaar met zijn spaargeld naar zijn dorp terugkeert om er volgens afspraak met Adinda te trouwen, is zijn moeder van

¹ A.v., p. 374. ² A.v., p. 359.